

Добри практики

Секторни програми Коменски и Грюндвиг

Асистентски стаж

Програма „Учене през целия живот” Асистентски стаж

Секторна програма „Коменски”

Целта на дейност Асистентски стаж – секторна програма „Коменски” – е да даде възможност на бъдещи учители да разширят разбирането си за европейското измерение на преподаването и ученето, да усъвършенстват своите познания по чужди езици и преподавателските си умения, да опознаят други европейски страни и техните образователни системи.

Асистентите получават финансиране за стаж в приемащо училище в друга страна участничка в Програмата „Учене през целия живот”. Приемачщото училище възлага на квалифициран и опитен учител да играе ролята на наставник на Асистента.

Секторна програма „Грюндвиг”

Дейността Асистентски стаж по секторна програма „Грюндвиг” дава възможност на настоящи или бъдещи членове на персонал, ангажиран с обучението на възрастни, да участват като Асистенти в организация за обучение на възрастни в друга европейска страна, участничка в Програмата „Учене през целия живот”.

Чрез включването си в Асистентски стаж преподавателите повишават своите професионални, езикови и културни компетенции. Стажът се провежда в рамките на чуждестранна образователна система в сферата на обучението на възрастни, за период над 12 до 45 седмици.

Секторна програма
„Коменски“

Асистентски стаж

Програма „Коменски“ и езиковият асистент в действие

Сблъсъкът с непозната култура задейства механизми за лично разгръщане и удвоява възможните перспективи на мислене, целеполагане и възприемане на света. Човекът се освобождава от родния си „пашкул“, за да се обърне към себе си и към другите по един нов начин. През м. януари се озовах в едно шведско градче – селище на 3 часа път северно от Стокхолм. Температурите падаха под минус 15 градуса, денят изгряваше в 10 часа сутринта и си отиваше към 3 часа следобед. Въздухът свистеше, а децата се пързалиха по огледалната повърхност на замръзналите езера, пръснати между къщите без огради и зелените борове. Майките домакини приготвиха вкусен домашен хляб, а свещичките по прозорците на сградите горяха през целия ден.

Който твърди, че шведите са студени и необщителни хора, е в трайна заблуда. Отношението на домакина, до голяма степен, се определя от поведението на гостите и тяхната съпричастност към ставащото. Ако аз подхожда добронамерено, отзивчиво и неосъдително към „чуждата“ култура, то вероятността да остана „сам“ и без приятели на новото място е твърде малка. Пътят към другия преминава през моите личностни характеристики и социо-културна обремененост. Колкото по-рано осъзная това, толкова по-бързо ще развия умения за адаптация и създаване на приятелства. Досегът до всяка една култура е вълнуващ – тя е носител на различно светоусещане, ценностна йерархия, колективен опит и лично съпреживяване.

Кое беше най-впечатляващо за мен?

- **Отношението на родителите към децата**

Децата са приети като равноправни членове на общността. Възрастните се отнасят към тях с уважение, без да налагат собствената си воля за всяко нещо. Например през уикенда родителите и децата заедно планират и прекарват свободното си време. У децата се формира навик да изказват лично мнение, да бъдат изслушвани, да разговарят със своите близки в миролюбив и спокоен дух, както и да опознават света на принципа на пробата и грешката. Подрастащите се формират като самостоятелни и мислещи индивиди.

- **Системата за оценяване на знанията в основното училище**

Според държавните образователни изисквания тук учениците не получават оценки в началната си степен на образование (от 1 до 6 клас). Контролът върху качеството на обучение се осъществява веднъж – в края на 5 клас, когато учениците държат стандартизирани изпити по шведски език, математика и английски език.

Голямо внимание се обръща и върху развиване на социалните умения у детето.

Родителските срещи се организират по непознат за българския учител начин. Не се правят общи срещи и срещи, а се провежда едновременно конфиденциален разговор родител-дете-учител в края на всеки срок. За тази среща родителят и ученикът се подготвят предварително у дома, чрез попълване и обсъждане на въпросник. Любопитен е фактът, че половината от въпросите са насочени към академичния напредък на детето, а останалата половина се отнасят към неговите социални умения и психологически комфорт в училище (напр. отношения между съучениците, брой приятели от училище, лична самооценка – дали е „добър събеседник“ или по-скоро „неотзивчив събеседник“; „силни и слаби страни на моя характер“; както и отговор на отворени въпроси от типа: „Има ли нещо, за което искам да говоря /да споделя?“).

- **Педагогически форми на работа**

Нестандартни, творчески, групови. Те са насочени към изграждане на умения за групова работа, в условията на сътрудничество. Формите на обучение са организирани на принципа правейки, научавам. Бих добавила – с не малка доза забавление.

Алгебрични операции се усвояват чрез водене на месечна статистика за количеството изяден шоколад от всяко дете.

Уроците по биология се провеждат в гората, чрез наблюдаване живота на местните видове птици. Правят се излети в гората и се водят дневници.

Материалът по история се акумулира чрез организиране на търговско изложение – панаир, където всеки клас трябва да подготви „щанд“, чрез който да представи даден аспект от средновековната култура – първият клас от ученици изработва макети на средновековни крепости и сгради, вторият клас намира, изработва и се облича в средновековни одежди, третият представя съдове от бита и типични за онова време блюда. Родителите, както и ученици от съседни училища, са поканени да посетят панаира в училище.

Художествената литература се поднася под формата на драматизация. В цялото училище протича трескава подготовка за представянето на скандинавските приказни сюжети. Директорът и учителите ходят на работа облечени като Андерсенови герои, за да подготвят своя етюд и да го изиграят в училищния двор.

Английският език се практикува чрез участие в европейски и национални проекти и програми за обмен. В училище Celsius например, децата в 6 клас работеха в сътрудничество с едно етиопско училище. За тях те трябваше да подготвят кратки видео филми, представящи тяхното семейство, всекидневие и хоби. Разменяха се пакети с картички, писма, талисмани,

снимки, та дори някои типични за страните участнички видове храни. Невероятна възбуда цареше в класовете, когато пристигаха чуждоземните пратки. Всяко дете грабваше своя пакет и дълго време прекарваше в четене и размисъл. Нещо повече, шведските ученици бяха ходили на посещение в Етиопия и редовно изпращаха по пощата дрехи и бонбони на своите африкански приятели.

В заключение на тази тема мога да кажа, че шведската система за оценяване и обратна връзка с учениците, разнообразните форми на групова работа, както и многобройните извънкласни и спортни занимания превръщат училището в желано и атрактивно място за децата на възраст от 1 до 6 клас.

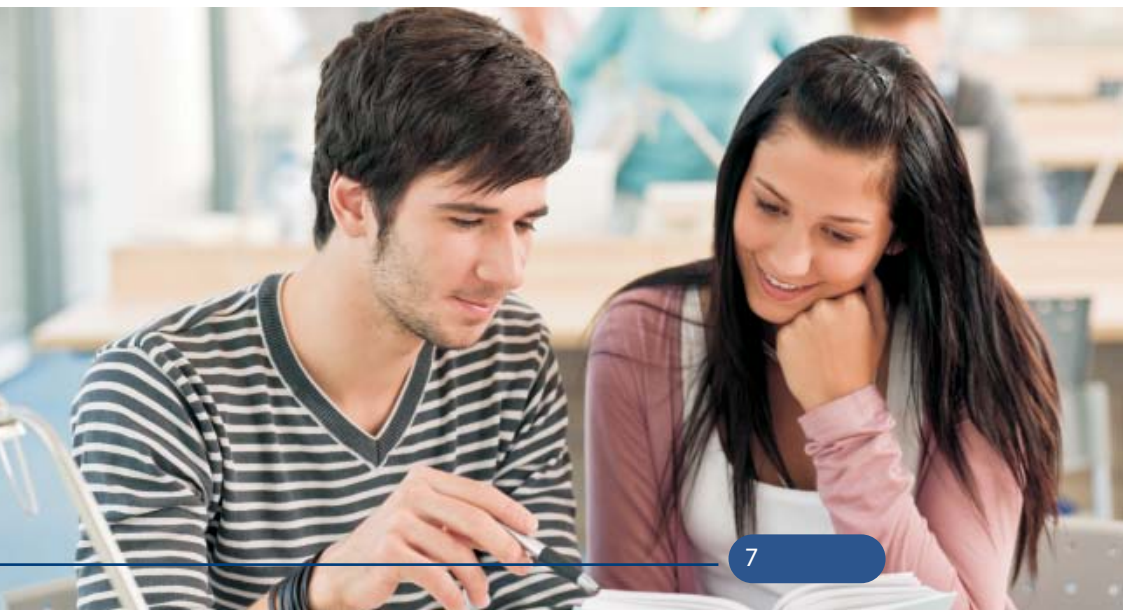
Как Асистентският стаж оказва въздействие върху мен като бъдещ учител и педагог?

Наблюдавах и водех часове по английски език с ученици от 2 до 6 клас в три различни училища в областта Ованокер (Celsius, Roteberg, Viksjofors). От мен се изискваше постоянна гъвкавост – работа с малки и големи класове, в нехомогенни групи, изучаване манталитета на местните хора, липсата на общ език, чрез който да „договаряме“ смисъла или да разрешаваме недоразумения.

Стажът ми помогна да работя в следните насоки:

1/ Търсене на компенсаторни техники за общуване и изостряне на чувствителността ми към обучаемия. Активно използване езика на тялото;

2/ Възлагане на групови задачи, ориентирани към тематични проекти. Създаване на навици за съвместна работа и култура на общуване;

3/ С учудване открих как обучението по език би могло да напомня на съвременен полифонично произведение – едновременна работа с ученици на различно езиково равнище, с различен стил и темп на учене. Много ефективен метод на работа, подходящ при тежки и нехомогенни групи. Изисква сериозна подготовка от страна на учителя. Осъществява се чрез подбор на материали с различна трудност или разработване на вариации на една и съща дейност;

4/ Подтикване на учениците към поемане на отговорност спрямо процеса на обучение. Децата получават учебния план, който трябва да покрият за една седмица и те сами разпределят учебните предмети, реда на тяхната поява и времето за изпълнение на конкретните задачи. В едно от училищата например, всеки ден от седмицата беше посветен само на един предмет (понеделник – 5 часа математика, вторник – 5 часа природознание, сряда – 5 часа английски език и т.н.);

5/ Превръщането на децата в самостоятелни и независими обучаеми, оказване на помощ при развиване на начални метакогнитивни умения;

6/ Осъществяване на обратна връзка, анализ и самооценка от страна на учителя и на обучаемите, чрез разработване на въпросници и провеждане на дискусии;

7/ Създаване на благоприятна и защитена среда, в която отношенията между ученици и учители са по-скоро неформални. Учителят се стреми да бъде достъпен, окуражаващ, толерантен, излъчващ ведрост и доброжелателност. Учебният час започва с позитивен въпрос: „Как се чувстваш днес?“, „Какво ново при теб?“, „Как вървят нещата?“.

А къде е България в часовете по чужд език?

Проведох цикъл от уроци, които целяха да пробудят интерес към България и да поставят начало на първите часове по български език. В своите дейности използвах следните

Материали и подръчни средства:

1/ Календар с репродукции на природни пейзажи от известни български художници;

2/ CD със звуци от българската природа (пролетна гора, песни на кукувица, песента на щурците при река „Железница“ и т.н.);

3/ Рекламни картички и брошури от България и Черно море;

4/ DVD филм за България;

5/ CD с църковни песнопения за Великден;

6/ CD с песни на детския радио хор;

7/ Рецепти с български ястия на английски език;

8/ Подбрани текстове от Интернет за България, които предварително адаптирах за съответното езиково ниво и възрастова група;

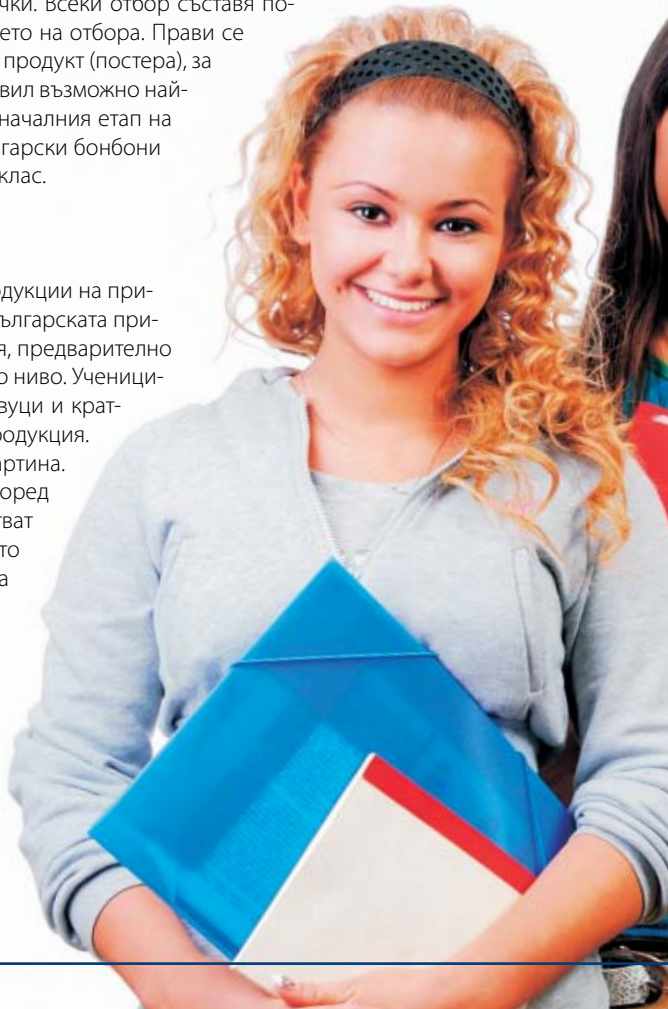
9/ Снимки на моето семейство от рождени дни, семейни тържества и традиционни празници.

Изработване на постери:

Учениците се разделят на четири отбора, носещи тематични имена: „София“, „Големите български градове“, „Планините в България“, „Българското Черноморие“. Всеки отбор получава лист с истинни и неистинни твърдения за България (напр. „Има два сезона в България – зима и лято“, „Населението на България е 8 млн.“). Отборите работят екипно и правят догадки за истинността на посочената информация. След това се гледа филм за България, четат се и се обсъждат по групи предварително подбраните от учителя текстове за всеки отбор, пристъпва се към намиране на допълнителна информация в Интернет, селектират се брошури и се разглеждат картички. Всеки отбор съставя постер, който тематично съвпада с името на отбора. Прави се изложба и представяне на груповия продукт (постера), за да се види накрая кой отбор е направил възможно най-голям брой верни догадки (в първоначалния етап на урока). Победителите получават български бонбони или бисквити, с които черпят целия клас.

Творческо писане:

Класната стая се облепя с репродукции на природни пейзажи. Пускат се звуци от българската природа и се четат кратки стихотворния, предварително измислени от учителя за съответното ниво. Учениците трябва да свържат природните звуци и кратката поема с най-подходящата репродукция. Текстът се закача до съответната картина. Учениците избират една от тях (според своята вътрешна нагласа) и се опитват да си представят, че са на това място в България. Финалният етап включва написването на кратко стихотворение, в свободен стил или възпроизвеждащо зададената от учителя матрица.

Традиционни празници и рецепти:

Учителят раздава снимки. Отново по отбори учениците се опитват да отгатнат каква е символката на случващото се. Провеждат се дискусии, търси се информация в Интернет, прави се съпоставка между българските и шведските обичаи и културни традиции. Крайният етап включва избор на рецепта на традиционно българско ястие, приготвянето му вкъщи (групова работа у дома) и донасянето му в клас. Споделят се емоциите по време на процеса на съвместна работа. В края на урока се похапва дружно.

Сблъсъкът с непозната култура невинаги е сблъсък – може да бъде среща, диалог, незабравимо преживяване, магия. В много голяма степен това зависи от нас.

*Дивна Стоилова
Учител методист*

Колеги, приятели и детски усмивки

Калина Жекова, магистър „Културни взаимодействия: англо-американски перспективи“ към катедра „Англистика и американистика“, Софийски университет „Св.Климент Охридски“. Благодарение на възможностите, които предоставя програма „Коменски“, в периода февруари - юли 2009г. тя проведе Асистентски стаж по програма „Коменски“ в Девическа гимназия „Плимут“ във Великобритания.

1. Калина, може ли да се каже, че програма „Коменски“ Ви подари мигове щастие чрез Вашия Асистентски стаж в Англия?

Разбира се. Хората, с които работих, атмосферата и учителският колектив, пътуванията и досегът с една култура, за която само бях чела дотогава – всичко това направи Асистентския ми стаж не просто полезно, но и незабравимо изживяване.

2. Откъде разбрахте за възможността да проведете такъв стаж в друга европейска страна?

Моя близка се беше върнала от Великобритания, където участва в Индивидуална квалификационна дейност за учители по програма „Коменски“ и ми разказа колко полезни и интересни неща е научила там и колко позитивно е било преживяването ѝ като цяло, още повече в една държава, която аз винаги съм искала да усетя от близо. Разгледахме и другите дейности към програмата и ми направи впечатление, че Асистентският стаж предла-

га много добра възможност за мобилност на млади хора и чудесно съвпада с интересите и специалността ми. Реших да пробвам и се оказа, че никак не е трудно.

3. Как се подготвихте за работата, която ви предстоеше?

Когато разбрах, че съм одобрена, страшно се зарадвах и няколко месеца много ентузиазирано се готвех за предстоящото заминаване. Идеята ми беше да събера възможно най-разнообразна и цветна информация за нашата култура, бит, традиции и обичаи, тъй като предполагам, че болшинството от хората там няма да са запознати с нашата култура. Бях приятно изненадана, когато открих, че всеки втори знаеше за поне един български курорт или за Берботов.

Стараех се да подбирам информация, което е интерактивна и интересна –няколко Powerpoint презентации, много българска музика, снимки от различни природни и културни забележителности, брошура, представяща родния ми град – Димитровград, материали от вестници, списания и театрални представления, учебници по български език за англоговорящи, дискове с аудио на български език и мултимедийни дискове – самоучители по български народни танци, карти, атласи и брошури, както и автентична ръчно тъкана тракийска носия.

Подготовката не беше само материална, разбира се, установих връзка с училището и колеги, които вече работеха там и с които поддържахме активна кореспонденция, така че преди да замина, аз вече знаех какво ми предстои, приблизително каква работна програма се очертава, къде ще живея. Знаех, че учителят, който ме беше определен за ментор, е представил България пред учителите, разказал им е за мен и те ме чакат. Аз самата нямах търпение да се запозная с хората, с които вече бяхме станали приятели по Интернет.

За всички беше много интересно да научат повече за страна, която малко познават – бяха очаровани от красотата на нашите курорти и определяха България като „много напреднала държава“. В приемното училище два пъти седмично имах часове по български език и култура,

в които пред различни групи и класове представях България – географско положение, политическа система, традиционна и съвременна кухня, известни личности, азбуката и основни фрази на български. В други часове, включвахме кратки представяне на различни аспекти от българската култура, като например история, изготвяне на кукерски маски в часове по изобразително изкуство, български народни танци по физическо или българска музика. За учениците беше изключително интересно да се запознаят с толкова различна култура и всеки път извикваха „Здравейте!“, като ме видят по коридорите.

4. Каква беше Вашата ангажираност като преподавател – брой часове, извънкласни занимания?

Имах приблизително 14 часа на седмица, в различни предмети и класове. Така се запознавах с все повече хора, а програмата ми беше гъвкава и разнообразна. Занимавах се с много извънкласни дейности: работехме по учебни проекти, разработвах презентации за рекламната кампания на училището. Няколко пъти осъществихме видеовръзка с Езиковата гимназия в Димитровград, в която учениците в рамките на един учебен час обсъждаха разлики в двете образователни системи и обменяха опит. Идеята е да доразвием този контакт в дълготрайно партньорство с работа по европейски проект. Следващото лято поканихме английска група на училищна екскурзия в България, която организирахме за тях.

На Международен ден учениците се научиха да танцуват право хоро и ръченица, а на първи март организирахме фестивал „Българска пролет“, в който се запознах с българската музика и народни носии, българския език и мартеницата. В свободното си време пътувахме до близките градове, разглеждахме забележителности, събирахме впечатления. Тъй като само аз бях от България, межкултурният диалог беше постоянен – понякога се събирахме с колегите от различни държави, само за да обменяме опит и да споделяме различията, беше страшно забавно и много смешно понякога.

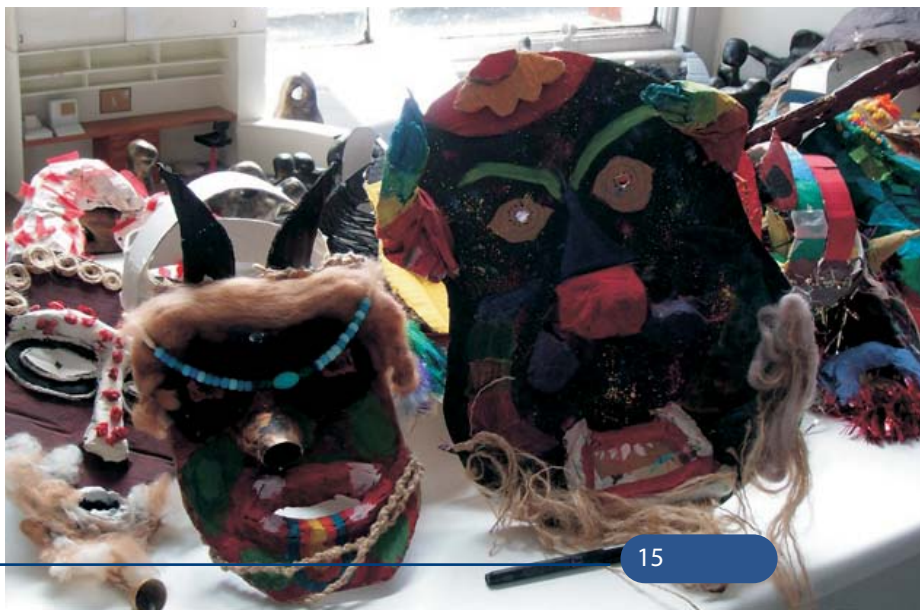
5. Какво откроявате за себе си като най-ценно от престоя си в Англия?

Определено познанството с хора от най-различни националности, да видиш себе си през очите на другите и да намериш мястото си в Европа. Докато бях в Англия, разбрах какво е да се чувстваш като европейски гражданин или дори гражданин на света. Асистентският стаж ми даде по-широк мироглед, сега имам повече приятели, по-големи амбиции и откривам повече възможности. Ценя особено много това, че се запознах не само с културата на Англия, но и с тази на Франция, Германия, Полша, Гана. Някои от межкултурните различия и обичаи чисто практически ми помогнаха за това, с което се занимавам в момента, а именно културните взаимодействия. Сега имам много по-богата база данни за анализ. Не на последно място, разбира се, самият стаж и работата ме научиха да се приспособявам във всякаква учебна среда и предмет, да филтрирам информацията според възрастта и способностите на ученика, да я поднасям интерактивно и интересно.

В началото ми беше трудно, докато свикна с една съвсем различна образователна система от нашата; в която не са важни желанията на учителя, а тези на ученика – ако едно упражнение не се хареса и учениците не успеят да запомнят материала, това упражнение не се повтаря, а се променя. Тук сме свикнали да работим по зададен модел, а не в конкретната ситуация. Английските преподаватели не се страхуват да са креативни, да импровизират, да доразвиват, което бихме могли да вземем за пример при формиране на индивидуалните си преподавателски методи. Като цяло придобих две много ценни за мен качества – гъвкавост и приспособимост.

6. Открихте ли за себе си очарованието и отговорността на възможността човек да работи с деца?

Въпреки че много уважавам учителската професия, никога не бях визирала себе си като учител. След работата си в Англия обаче открих нещо ново и вълнуващо в тази професия,

което не бях осъзнавал дотогава. Работата с деца, в каквата и да е форма, е изключително зареждаща. Децата имат нужда от малко любов и са готови да дадат много. Всеки ден отивах в училище с желание, защото знаех, че ще видя колеги, приятели и детски усмивки. А по-искрена усмивка от детската едва ли има.

7. Какво бихте казали на колегите си, които имат възможност да осъществят Асистентски стаж по програмата „Коменски“?

Да действат, наистина си заслужава.

Секторна програма
„Грюндвиг“

Асистентски стаж

Асистентски стаж по програма “Грюндвиг” в земята на Дон Кихот

Програма Грюндвиг предлага възможност за „европейски житейски университет“, съчетавайки идеите на Грюндвиг за „народно училище“ и съвременната европейска мобилност, подпомагаща обмяната на добри практики между отделните европейски страни в стимулирането на **Ученето през целия живот** чрез потапяне в институционалната, професионална и всекидневна култура на страната домакин. Моята страна домакин се оказва... земята на легендарния Дон Кихот – равнинната Ла Манча в сърцето на Испания, където изкарах незабравима половин година в Центъра за усъвършенстване на учители от град Томейосо, както бихме превели **Centro educativo de profesores (CEP) – Tomelloso**.

В Испания се оказах малко неочаквано и за самата мен, тъй като по ориентация съм англоезична - повече от двадесет години преподавам езика. Но точно усвояването на чужди езици, интересът към английския като lingua franca за учебни и проектни цели, както и ролята му при рецепцията на друга, трета култура, проявяваща се като необходимата връзка по време на многостранни европейски партньорства, ме отведе там – в провинциална Испания. Отведе ме в една учителска общност, гравитираща около **CEP – Tomelloso**, чиято основна роля се състоеше в канализиране на националния и местния ентузиазъм в създаването на чувство за европейско гражданство и духовна принадлежност към Европа чрез утвърждаването на проектния принцип за междуучилищно и междуинституционално сътрудничество, в търсенето и проправянето на нови пътища в преподаването и усвояването на чужди езици, или по друг начин казано – плурилингви-

Със сеньора Лара-Се-педа в регионалното Министерство на образованието, науката и културата, Толедо, 4 май 2011

зъм, в реалното осъществяване на мултикултурния европейски проект – както „навън“, чрез обмени, така и вътре – чрез работа по интегрирането на емигрантските общности. Казвам „се състоеше“, тъй като през есента, след прибирането ми в България, испанските ми колеги ми съобщиха, че – в резултат на кризата и бюджетните съкращения в сферата на образованието – предстои Центърът да бъде закрит. За което искрено съжалявам, още повече, че успех да бъде част от дейността му и да оценя ролята му както за практическото насочване и усъвършенстване методиката на учителите, така и за пълнокръвния живот на местната общност – градчето Томейосо и съседните му Армагасия де Алба, Руйдера и Сокуеямос.

СЕР - TOMELLOSO И СЕЊОРА ЛАРА-СЕПЕДА

Асистентският стаж бе замислен и осъществен благодарение на сеньора Нативидад Лара-Сепеда, или Натали (Нати), както ласкаво я наричат колегите ѝ – проектният координатор и съветник по езиково обучение към СЕР-Tomelloso. Лелящата, усмихнато момиче, винаги замислящо или подкрепящо проекти, насочени към „нейните учители“, организиращо, координиращо и контролиращо многобройни курсове и образователни прояви с административна точност и принципност, гарантиращи успешното им провеждане и приключване. Така и не престанах да ѝ се възхищавам за волята и настойчивостта, с която се справяше с всеки възникнал проблем, с всяка доброволно поета или поставена ѝ задача.

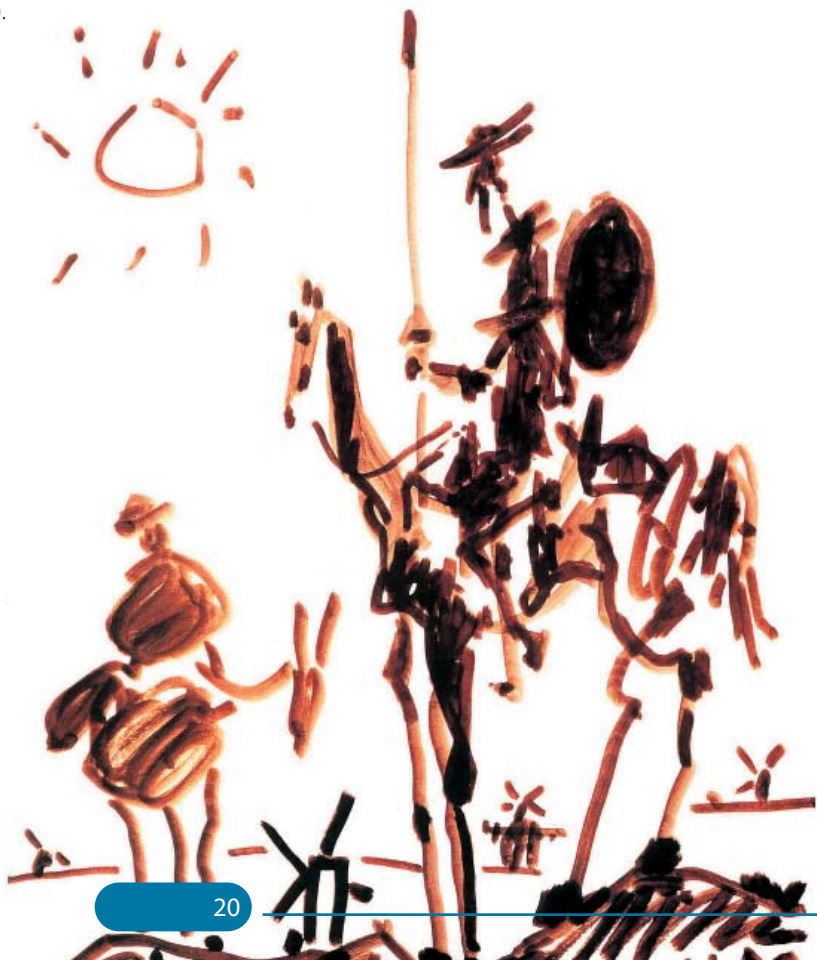
В продължение на шест месеца – от ноември 2010 до май 2011 - бях нейният асистент, нейна „сянка“ (jobshadowing), което направи възможно запознаването ми със системата за следдипломна квалификация на учителите в Испания, с прякото ми участие в нея като преподавател и като обучаем или просто участник и наблюдател в курсове, организирани от Центъра – по английски, водени от други преподаватели, по френски, театрални техники, ИКТ за целите на езиковото обучение и др.; както и общото ми въвеждане в работата на Центъра, пълноценното ми включване в дейностите му – формални и неформални, потапянето

ми в испанския език и култура – от записването ми на курс по испански през напътствия за неизпускане на важните празнични събития (прочутите испански фиести!) до най-обикновени тривиалности по престоя като намирането на квартира, ориентирането в градчето и т.н., и т.н. Ключът към всичко това имаше едно име: „Натали“ – така, както я знаят всички.

Центърът се превърна в ос на престоя и работата ми, но и в отправна точка за много пътувания, вълнуващи срещи, разговори и размисли. В ролята на неин асистент посетих над 15 училища в Томейосо и Сокуеямос и бях въввлечена в обсъжданията на проблемите и постиженията на амбициозната програма за плурилингвизъм и билингвално обучение с прякото или дистанционно участие на т.нар. езикови асистенти по двустранни спогодби между Испания и Великобритания, Ирландия, Франция и Италия. Нещо повече, в желанието си да ми покаже в пълната йерархичността в нивата на управление и ролята на съветниците от центровете като свързочници и трансмисии в провеждането и прилагането на националните, регионални и провинциални образователни политики, сеньора Лара-Сепеда ме покани да участвам в две от провинциалните съвещания – по европейско проектно програмиране (декември 2010, гр. Валдепеняс), в което тя бе един от лекторите, и на образователните съветници от петте центъра на провинция Сиудад Реал (февруари 2011, гр. Алкасар де Сан Хуан).

През май 2011 бе организирана и среща с директора на дирекция Комуникативни умения и плурилингвизъм в Регионалното министерство на образованието, науката и културата, Луис Мигел Миняро Лопес, на която отново бяха обсъдени основните политики в образованието на региона с оглед на дългосрочното програмно планиране в областта на продължаващата квалификация на учителите, международното сътрудничество в повишаване качеството на билингвалното обучение на средното образование, използването на ИКТ за обучение в класната стая и откъд нея.

Заедно с езиковия асистент Кели МакКлоски-Ромеро по време на срещата с Луис Мигел Миняро Лопес, Регионално министерство на образованието, науката и културата на Кастийа-Ла Манча, Толедо, май 2011

ПЛАНЪТ И ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО МУ –

ГЪВКАВОСТ В ДЕЙНОСТИТЕ, ПОСТОЯНСТВО В ЦЕЛТА

Така бих обобщила шестмесечното ни интензивно сътрудничество със сеньора Лара-Сепеда. За мен тя ще си остане „Натали“ – колегата и приятелят, с когото над година сме „заговорничили“ – от планирането на стажа, през провеждането му до успешното му финализиране, за да постигнем общата си мечта. Съвсем различни хора – като възраст, позиция, манталитет, културна нагласа – живеят и изпитват „европейския“ си дух чрез обща работа в името на една определена локална общност. С идеята и надеждата, че това ще има по-дългосрочни и трайни последици – чрез непосредственото осъществяване, чрез спомена и разказите за него, чрез създадените контакти, чрез замислите и – надяваме се – осъществяването на нови проекти.

Когато планирахме, изхождахме от една по-благоприятна ситуация – щедрите фондове за образование в Испания. Когато изведнъж се оказах, в средата на октомври, одобрена за отпускане на грант и решенията трябваше да се вземат бързо, макар и при много по-различни национални и лични условия, Натали не каза „не идвай“. Напротив, направи всичко възможно да сломи вътрешната ми съпротива и съмнения по тази „авантюра“.

Ядрото на нашето планиране беше работата в библиотеката на Центъра – нейното реорганизиране и попълване с нови заглавия в областта на билингвалното и „интегрираното чуждоезиково обучение“ (т.нар. CLIL). Нещо, което от само себе си отпадна, защото и фондовете бяха отрязани. Естествено, като мъдри хора, бяхме планирали доста по-богата програма: курсове по чуждоезиково обучение – най-вече прословутата *lingua franca* (английски), но и мултикултурното измерение – български: защото е моят роден език, езикът на асистента, и руски – защото е екзотичен, но и част от говоримите в местната общност на емигранти. Целта зад всичко това беше една-единствена: Европа е мултикултурна, познаването ѝ изисква такива инструменти като езикова комуникация, в която „чуждият“ език е ключов, билингвизмът – задължителен, а плурилингвизмът – желателен. Планирането на писане на европейски проекти – от иницирирането, през съставянето на партньорството и комуникацията по формирането на самото проектно предложение през консолидирането и финалната редакция – беше някак естествена, не само от моя предишен опит, а и от позицията на човека, чиято „сянка“ щях да бъда.

Като цяло дейностите бяха планирани само и единствено в Центъра. С изключение на посещение на по-висшите административни инстанции с цел опознаване и обучение – Сиудад Реал (провинция), Толедо (регион) и Мадрид (столица). Последните се случиха като естествен резултат на дейността на Центъра и на сеньора Лара-Сепеда. Единствено Мадрид посетих като турист. Просто така се стекоха обстоятелствата.

От друга страна, дейностите бяха планирани в двустранен интерес. За мен – да консолидирам професионалната си култура, занимавайки се едновременно с проектна дейност и преподаване в една принципно непозната, чужда административна страна, за да придобия нови знания, умения и увереност. За Центъра – да изпълни ангажиментите към учителите, за които отговоря, чрез курсове за повишаване на чуждоезиковата им комуникативна компетентност и да разшири кръгозора им за съществуващите култури и езици в Европа – особено „малките“ като българския.

Дори и тази програма претърпя корекции: така се наложи, поради липсата на програмно време. Приоритет имаха курсовете по английски – разговорен А1 и В1, които преминаха при изключителен успех и взаимно обогатяване, защото сме учители и образованието, във всичките му аспекти – като съдържание, техники и методики – взаимно ни интересуваха. Сеньора Лара-Сепеда ме остави да определя основното съдържание на курсовете, поставяните задачи, осигурявайки ми всякаква подкрепа и иницирайки учебните игри – за нея (като Монтесори учител), а и за испанската култура на обучаемите - те се оказаха изключително важни. За мен, стъпвайки на граматиката, увереността, се се изказваш адекватно и разбираемо на чуждия език според собствените му конвенции.

Курсовете по български и руски – бяха редуцирани. Българският – до минимум, руският отпадна. Заради липсата на интерес от колегията. Това никак не е чудно: въпрос на приоритети. За една провинциална Испания говоренето на английски е много по-важно, отколкото мимолетното запознаване с „рядък език“.

За сметка на това бяха инициирани други дейности – непланирани в проектното предложение. С оглед на подкрепянето на усилията местната ученическа общност да получи стимул и увереност, че английският език не е невъзможен за усвояване (испанците са прословути с отказа си да говорят чужди езици, поне такива, които не са на романска основа), от края на януари до началото на май 2011 влязох в ролята на „езиков асистент“ за няколко училища от гр. Томейосо, там, където нямаше осигурен „native speaker“. В този смисъл, играех повече ролята на асистент по Коменски, отколкото по Грюндвиг, въпреки че всички занятия във въпросните училища бяха планирани предварително между нас, колегите по езици, което означава и пренасяне на добри практики между различните национални системи. Тези срещи бяха сред най-въълнуващите в Испания изобщо, защото няма нищо по-стряскащо от това да се срещаш с бъдещето и да бъдеш макар и за малко в ролята на негов „компас“ или „пътеводител“. Тези срещи бяха освен скрито, като нагледен пример, че комуникацията може да тече и на трети език, т.е. опосредствано свързващ комуникаторите, оставащи при своята национална култура, така и предпоставено „мултикултурни“, доколкото се дискутираха и сравняваха националните празнични системи. Най-милият за мен момент беше правенето на мартеница – онзи амулет, който българите си разменят с близки, познати и чужденци, пожелавайки здраве и берекет.

Вместо заключение:

Нямах предварително формулирани тези, когато заминах за Испания. Имаше план, който междувременно и впоследствие се промени. Научих, че и в такива цайт-нот ситуации човек се оправя. Стига да има добра воля и увереност, че в Европа също го чакат хора, които са готови да работят – за обща кауза, дотам, докъдето ни стигат общите усилия, но и с много повече фантазия, отколкото първоначалните или последващи ограничения ни обричат. Испания ме научи да бъда оптимист! Точно защото, когато изглежда, че един план се проваля, той се осъществява по неочакван начин. За всички. И всички правим следващата крачка по-мъдри и по-уверени.

Ученици от училище Санто Томас де ла Милагроса, края на февруари 2011

Асистентски стаж по „Грюндвиг“

Целите на проекта бяха:

Осигуряване на съвети и консултиране по различни аспекти на образованието и ученето в областта на образованието за възрастни;

Запознаване с аспектите на образованието и ученето в областта на образованието за възрастни в Обединеното Кралство;

Придобиване и споделяне на опит и знания за системите и политиките в областта на образованието за възрастни.

Приемащата организация бе международна езикова школа SOL (Sharing One Language www.sol.org.uk) в гр. Барнстъпъл в Девън, Великобритания, където асистирах на английските преподаватели в трите вида провеждани там курсове: 1) за възрастни обучаеми; 2) за ученици и 3) за преподаватели (след като преди това самата аз бях участник в такъв курс) и в разработването на учебни материали. Целевите групи бяха: възрастни обучаеми, ученици и преподаватели по английски предимно (но не само) от Европа.

Директорът на школата Гренвил Ййо, както и преподавателите, на които асистирах, бяха изключително гостоприемни и не само ме консултираха по отношение на организирането и преподаването в езикови курсове за възрастни, но ми помогнаха бързо и безпроблемно да се включа в дейността на школата. Участвах в подготовката на промо-

ционални и учебни материали. Запознах се с организирането и рекламирането на езикови курсове за възрастни обучаеми и за ученици. Участвах в изготвянето на рекламни материали за курсовете, както и в самото организиране, провеждане и анализа на резултатите от тези курсове. Това ще допринесе изключително много за бъдещата ми работа не само като езиков преподавател, но и за подготовката и организацията на курсовете и учебните материали за тях.

По време на стажа ми в езикова школа SOL пристигнаха множество международни групи от различни възрасти и националности, чието посещение бе с цел усъвършенстване на езиковите им умения в англоезична среда. Участието ми не само в преподавателския процес, но и в посрещането и настаняването на международните групи, допринесе за разширяване на познанията ми относно начина на организиране и провеждане на езикови курсове с всички съпътстващи дейности, каквото е например бързото и безпроблемно интегриране в автентичната езикова среда. А именно това е неразделна част от целите на езиковото обучение.

Двустранната полза от пребиваването в Англия допринесе фолклорната вечер, където всеки участник в курсовете на SOL изпълнява популярна песен от своята страна, а на мероприятиято присъстват семействата домакини, при които са настанени курсистите.

Като част от дейностите по проекта посетих и чуждоезиковия колеж „Пилтън“ на Северен Девън в гр. Барнстъпъл, където се запознах със системата и степените на образователните институции във Великобритания.

Преди кандидатстването за финансиране по проекта Директорът на SOL присъства на Конференциите на БАПА (Българската Асоциация на Преподавателите по Английски) в Ст. Загора през 2009 г и В. Търново през 2010 г. и посети местоработата ми. Тогава обсъдихме на място с моите ръководители допълнителните подготвителни дейности за

Как протича курс за преподаватели по английски в SOL.

стажа ми, както и бъдещи обмени и визити.

Един от резултатите от стажа ми е, че придобих Сертификат Europass Мобилност, който ще е основание за участие в бъдещи проекти на ЕС.

Като цяло стажът подобри езиковите ми компетенции, насърчи ме да възприема по-релевантен подход към начина, по който преподавам, към обучението и методите на работа, използвани в моята организация. Той подобри познанията ми по преподавания предмет, както и в областта, в която работя. Предостави ми по-широка гама образователни подходи, методи, техники и материали, от които да избирам. Повиши познанията ми за нови методи за оценяване на уменията и компетенциите, придобити в неформалното и формалното образование на възрастни и ме мотивира да чета повече за последните изследвания в областта на преподаването. Насърчена бях да използвам повече ИКТ (информационни и комуникационни технологии) в клас. В подготовката на учебни материали, както и в организацията на курсовете, се използваше различен софтуер, което разшири компютърните ми познания в това отношение. Престоят ми в Девън повиши познанията ми за историята и културата на Великобритания и нейната образователна система.

Всичко това ме стимулира да продължа да развивам професионалните си умения в бъдеще и по-добре да мотивирам курсистите си да изучават преподавания от мен предмет. Също така повиши интереса на колегите ми към европейските въпроси и ги насърчи да участват в подобни индивидуални мобилности и в други дейности по европейските образователни програми. Така се повишава европейското измерение на работата в моята организация.

Убедена съм, че запознаването ми на място (в международна школа като SOL) с това как се преподава английски като чужд език и съчетаването на обучението с потапяне в

Част от обучението на преподавателите включва посещение на забележителности.

автентичната култура, история и местната действителност, допринесе за по-задълбоченото ми разбиране на методиката и начините за по-ефикасно преподаване на английски в българска среда. Тъй като преподавам на курсисти и докторанти от различни специалности, които пишат и превеждат статии и изнасят презентации на конференции, където работният език най-често е английски, необходимо е те да получат от мен не само добра езикова подготовка, но и да придобиват самочувствие за межкултурни отношения и диалог. Ето защо точно този стаж в мултикултурна среда представлява за мен познание и образец, който сега мога да споделя с колегите си и да предам на курсистите си.

По време на престоя си в езиковата школа запознах английските си колеги с културата и историята на България, което повиши интереса им към страната ни и към образователната ни система – и по-специално – към чуждоезиковото преподаване у нас.

Съществена част от резултатите по проекта е разпространението на информацията за него. За тази цел в началото на академичната година се проведе семинар в Центъра за обучение, като за участие бяха поканени не само университетски преподаватели, но и такива, които работят предимно с възрастни обучаеми във вечерни курсове, както и членовете на Българската Асоциация на Преподавателите в България /БАПА/.

*Стефка Илева,
преподавател по английски
в Център за обучение*

Българското участие в международната вечер на SOL, където преподаватели от 10 страни изпълняват песни от своя фолклор.

Център за развитие на човешките ресурси

1000 София, ул. „Граф Игнатиев“ 15, ет. 3

тел.: (+359 2) 915 50 10, факс: (+ 359 2) 915 50 49

e-mail:hrdc@hrdc.bg, www.hrdc.bg

Приемно време:

вторник и четвъртък от 14.00 ч. до 17.00 ч.

Център за развитие
на човешките ресурси
е сертифициран по
стандарт ISO 9001:2008

Ролята на Националната агенция

Центърът за развитие на човешките ресурси е Националната агенция за България по Програма „Учене през целия живот“ (2007-2013).

Националната агенция играе важна роля в практическото изпълнение на Програмата, като администрира децентрализираните дейности в целия проектен цикъл:

- разпространява информация за дейностите на Програмата;
- приема и регистрира кандидатурите;
- организира селекцията;
- сключва договори с успешно преминалите селекцията кандидати;
- извършва плащанията по договорите;
- извършва мониторинг и консултации на финансираните проекти;
- приема отчетите по тези проекти;
- организира дейности за разпространение и валоризация на резултатите от успешни проекти.